

Til lovforslag nr. L 105. Tillægsbetænkning afgivet af Uddannelsesudvalget den 26. april 2005

Tillægsbetænkning

over

Forslag til lov om ændring af lov om friskoler og private grundskoler m.v.

(Skolernes frihed, mål for undervisningen, krav til bestyrelsesmedlemmer, lærere og tilsynsførende, herunder om danskundskaber, samt tilsyn m.v.)

[af undervisningsministeren (Bertel Haarder)]

1. Udvalgsarbejdet

Lovforslaget blev fremsat den 23. februar 2005 og var til 1. behandling den 2. marts 2005. Lovforslaget blev efter 1. behandling henvist til behandling i Uddannelsesudvalget. Udvalget afgav betænkning den 21. april 2005. Lovforslaget var til 2. behandling den 26. april 2005, hvorefter det blev henvist til fornyet behandling i Uddannelsesudvalget.

Møder

Udvalget har, efter at lovforslaget blev henvist til fornyet udvalgsbehandling, behandlet dette i 1 møde.

Deputationer

Øresunds Internationale Skole har under den fornyede udvalgsbehandling mundtligt over for udvalget redegjort for sin holdning til lovforslaget.

Samråd

Udvalget har under den fornyede behandling af lovforslaget stillet 4 spørgsmål til undervisningsministeren til mundtlig besvarelse. Ministeren besvarede disse spørgsmål i et samråd med udvalget den 26. april 2005 og har efterfølgende sendt udvalget det talepapir, der lå til grund for ministerens mundtlige besvarelse af

spørgsmålene. Talepapiret er optrykt som bilag 4 til tillægsbetænkningen.

Optryk af materiale

Som bilag 3 til tillægsbetænkningen er optrykt undervisningsministerens tilkendegivelser i betænkningen.

Som bilag 5 til tillægsbetænkningen er optrykt nogle af udvalgets spørgsmål til undervisningsministeren og dennes svar herpå.

2. Tilkendegivelser fra undervisningsministeren

Ministeren har i forbindelse med den fornyede udvalgsbehandling sendt udvalget tilkendegivelser vedrørende krav til dekorum og vedrørende ændringer i lovforslagets bemærkninger som følge af ministerens ændringsforslag. Disse tilkendegivelser er optrykt som bilag 2 til tillægsbetænkningen.

3. Indstillinger og politiske bemærkninger

Et *flertal* i udvalget (V, S, DF og KF) indstiller lovforslaget til *vedtagelse* i den affattelse, hvori det foreligger efter 2. behandling.

Et *mindretal* i udvalget (RV, SF og EL) indstiller lovforslaget til *forkastelse*.

Det Radikale Venstres og Socialistisk Folkepartis medlemmer af udvalget bemærker, at ministerens ændringsforslag nr. 1, som blev vedta-

get ved 2. behandling, ændrede bl.a. »menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder« til »grundlæggende friheds- og menneskerettigheder«. Der henvises i bemærkningerne til ændringsforslaget til, at den første formulering kunne give anledning til misforståelser i forhold til, hvad menneskerettigheder er. Som eksempel på præciseringen henvises navnlig til grundlovens kapitel VIII. Det hævdes i ministerens svar på samrådspørgsmål C, at ændringsforslag nr. 1 alene er en »tydeliggørelse«. Der er »ingen realitetsændring«. Ikke desto mindre er realitetsændringen, at de efter vedtagelsen af ændringsforslaget, nu tilrettede, almindelige bemærkninger ikke længere fastslår, at skolens hele virke skal leve op til kravet om at styrke elevernes kendskab til og respekt for menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder. Det er en diskussion for sig, om det virkelig er nødvendigt at henvise til menneskerettigheder, når loven i forvejen nævner forpligtelsen til at forberede eleverne til at leve i et samfund med frihed og folkestyre.

Når man så alligevel vælger at gøre det, forekommer det paradoksalt, at man navnlig henviser til grundloven. Med forhenværende ombudsmand Lars Nordskov Nielsens ord (i »På sporet af den nye grundlov«) forholder det sig sådan, »at de grundlovsfæstede menneskerettigheder er såre begrænsede. Det nuværende katalog er nok så fattigt. Nogle bestemmelser er »ren luft«, andre er ret formelle.« Lovforslag, ændringsforslag og de forskellige bemærkninger antyder en rettedskamp udspillet i friskoleloven, der ikke synes nødvendig for at opfylde grundlovens ord om, at undervisningen skal stå mål med folkeskolens undervisning.

Grundlovens § 76 påbyder, at »Forældre eller værger, der selv sørger for, at børnene får en undervisning, der kan stå mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen, er ikke pligtige at lade børnene undervise i folkeskolen.« Det centrale er, at undervisningen står mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen. Undervisningsministeren har nu fastslået (i forbindelse med besvarelsen af samrådspørgsmål B), at »Kvantiteten er der således ikke fast rammer for, men kvaliteten er der ikke tvivl om – de beskrivelser, skolerne selv udarbejder, skal kunne stå mål med folkeskolens Fælles Mål.« Det er således ikke blot undervisningen, men også beskrivelsen af undervisningen, der skal stå mål med

folkeskolens mål. Ministeren fastslår samme sted, at »I praksis vil slut- og delmål dog ofte tage udgangspunkt i eller ligge tæt op ad Fælles Mål.«

Samtidig er beskrivelsen af, hvad der eksempelvis vil være acceptabelt, hvis skolen formulerer sine delmål og slutmål, yderst sporadisk. Ministeren siger således kun om den situation, at »En skole, der vælger selv at formulere sine undervisningsplaner, del- og slutmål, har stadig mulighed for alene at beskrive, på hvilke områder den adskiller sig fra Fælles Mål. Om dette forekommer skolen at være en hensigtsmæssig praksis, må igen bero på dens eget valg.«

Dette illustrerer klart, at det er centralt for regeringen, at der følges en bestemt metode – beskrivelse af delmål og udarbejdelse af undervisningsplaner, der har en tæt konkret relation til folkeskolens mål eller er folkeskolens mål. Dette synes alene begrundet i kontrollenssyn, da regeringen ikke udtaler en kritik af skolerne.

De nye bemærkninger – som de fremtræder efter ministerens anvisning af, hvad der er gældende – synes stadig at være i modstrid med sig selv. På den ene side fremhæves, at »... der vil (derfor) ikke altid kunne foretages en direkte sammenligning mellem delmål og trimmål, når en fri grundskoles progression i undervisningen afviger fra folkeskolens.« Samtidig kræves dog af hensyn til tilsynet, at »slut- og delmål skal være beskrevet sådan, at det er muligt at vurdere dem sammenholdt med de slut- og trimmål, der gælder for folkeskolens undervisning ...«. Det forekommer vanskeligt for en fri grundskole at gøre andet end at adoptere folkeskolens mål. Loven burde have en sådan karakter, at en skole var fri til at adoptere folkeskolens mål, hvis den ville, ligesom den ville kunne gøre noget helt andet. Forudsætningen alene i forhold til selve undervisningens kvalitet er, at »den står mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen«. Den frihed er opgivet til fordel for noget, som man håber letter den bureaukratiske kontrol.

Det Radikale Venstre og Socialistisk Folkeparti finder, at det ville have været langt mere hensigtsmæssigt, hvis regeringen klart havde fremlagt dens bekymring over de problemer, den måtte mene, at de frie skoler er bærere af, således at der kunne gennemføres et bredt udvalgsarbejde med henblik på en stringent og klar lovgivning i overensstemmelse med dansk friskole-

tradition, og den tillid, det ansvar og de krav, der altid har været grundlaget for skolernes virke.

Det Radikale Venstre og Socialistisk Folkeparti kan ikke støtte lovforslaget.

Tjóðveldisflokkurin, Inuit Ataqatigiit, Siumut og Fólkaflokkurin var på tidspunktet for tillægs-

betænkningens afgivelse ikke repræsenteret med medlemmer i udvalget og havde dermed ikke adgang til at komme med indstillinger eller politiske udtalelser i tillæggsbetænkningen.

En oversigt over Folketingets sammensætning er optrykt i tillæggsbetænkningen.

Troels Christensen (V) Anne-Mette Winther Christiansen (V) Britta Schall Holberg (V)

Tina Nedergaard (V) Ellen Trane Nørby (V) Louise Frevert (DF) Søren Krarup (DF)

Carina Christensen (KF) fmd. Allan Niebuhr (KF) Bjarne Laustsen (S) Carsten Hansen (S)

Christine Antorini (S) Kirsten Brosbøl (S) Margrethe Vestager (RV) nfm. Bente Dahl (RV)

Pernille Vigsø Bagge (SF) Majbrit Berlau (EL)

Tjóðveldisflokkurin, Inuit Ataqatigiit, Siumut og Fólkaflokkurin havde ikke medlemmer i udvalget.

Folketingets sammensætning

Venstre, Danmarks Liberale Parti (V)	52	Enhedslisten (EL)	6
Socialdemokratiet (S)	47	Tjóðveldisflokkurin (TF)	1
Dansk Folkeparti (DF)	24	Inuit Ataqatigiit (IA)	1
Det Konservative Folkeparti (KF)	18	Siumut (SIU)	1
Det Radikale Venstre (RV)	17	Fólkaflokkurin (FF)	1
Socialistisk Folkeparti (SF)	11		

Bilag 1**Oversigt over bilag vedrørende L 105 omdelt efter afgivelse af betænkning**

Bilagsnr.	Titel
37	Betænkning afgivet den 21/4-05
38	Udkast til tillægsbetænkning
39	Notat fra Folketingets Lovsekretariat vedrørende bemærkninger til lovforslag og ændringsforslag
40	Undervisningsministerens talepapir til brug for besvarelsen af samrådsspørgsmål A-D, oversigt over gældende bemærkninger samt uddybende besvarelse af spm. 32, fra undervisningsministeren

Oversigt over samrådsspørgsmål vedrørende L 105 omdelt efter afgivelse af betænkning

Samrådspm.nr.	Titel
A	Samrådspm. om, hvilke bemærkninger der er gældende, og hvilke der ikke er gældende, samt om, hvad der er realitetsændringen i denne erstatning af bemærkninger, til undervisningsministeren
B	Samrådspm. om en mundtlig besvarelse af spørgsmål 26 samt konkrete eksempler på, hvad der vil være acceptable slutmål, delmål og undervisningsplaner sammenlignet med folkeskolens, til undervisningsministeren
C	Samrådspm. om uddybning af svaret på spørgsmål 32 samt om, hvordan ændringsforslag nr. 1 i udvalgets betænkning har den anførte effekt, til undervisningsministeren
D	Samrådspm. om, hvordan den i spørgsmål C nævnte ændring kan udelukke Hitz-ub-Tahir og nazistiske bevægelser fra at starte skoler, til undervisningsministeren

Tilkendegivelser fra undervisningsministeren vedrørende krav til dekorum og vedrørende ændringer i lovforslagets bemærkninger

Vedrørende krav til dekorum

Finansministeriets cirkulære af 12. maj 2003 om organisationsaftale for ledere, lærere og børnehaveklasseledere ved frie grundskoler mm. indeholder i § 2 en gengivelse af den gældende aftales krav til dekorum. Bestemmelsen lyder sådan:

»Det er en forudsætning, at den ansatte udviser loyalitet over for skolens målsætning og grundlag, under særligt hensyn til skolens status som fri skole, således som den ansatte ved ansættelsen er blevet gjort bekendt med«.

De i svaret på spørgsmål 32 citerede bemærkninger udtrykker det forhold, at en skærpeelse af skolernes forpligtelse til at forberede eleverne til at leve i et samfund med frihed og folkestyre kan have betydning for dekorumkravet. Som det fremgår af den citerede bestemmelse i cirkulære om organisationsaftale er ledernes og lærernes loyalitetsforpligtelse defineret i forhold til skolens målsætning og grundlag. Når kravene til skolens målsætning skærpes, vil kravene til lærernes loyalitet og bestyrelsens pligt til at påse, at lærerne overholder denne, øges tilsvarende.

Den ved ændringsforslaget foreslåede ændrede affattelse af kravet til skolernes formål og virke tilsigter ingen realitetsændring i forhold til det oprindelige lovforslag, jf. det fremsendte talepapir vedrørende samrådsspørgsmål D.

Ændringsforslaget ændrer derfor ikke ved de ansattes loyalitetsforpligtelse.

Vedrørende ændringer i lovforslagets bemærkninger

I det følgende gengives de oprindelige bemærkninger i L 105 med ændringer, som følger af undervisningsministerens ændringsforslag af 21. april 2005:

Almindelige bemærkninger

1. Baggrunde for lovforslaget

...

[De oprindelige bemærkninger ændres ikke]

2. Lovforslagets indhold

2.1. Lovforslagets fem hovedelementer

Lovforslaget indeholder fem hovedelementer:

- 1) Krav til skolerne om at udarbejde slutmål, delmål og undervisningsplaner, at tilpasse undervisningen til den enkelte elev, at evaluere løbende og at kontakte elevernes hjem
- 2) Udvidelse af de frie grundskolers forpligtelse til at forberede eleverne til at leve i et samfund med frihed og folkestyre
- 3) Krav til tilsynet med de frie grundskoler, herunder at tilsynet med skolerne varetages af både forældrene, de forældrevalgte tilsynsførende og undervisningsministeren
- 4) Krav til danskundskaber hos skolens lærere, bestyrelsesmedlemmer og tilsynsførende
- 5) Lovfæstelse af skolernes grundlæggende frihed til at give en undervisning, der stemmer med skolens egen overbevisning, at tilrettelægge undervisningen i overensstemmelse med denne overbevisning samt at afgøre, hvilke børn den vil have som elever på skolen

Ad 1. Krav til de frie grundskolers undervisningsmål

Af den gældende lov fremgår alene, at skolernes undervisning generelt skal stå mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen.

Forslaget indebærer, at skolen udarbejder slutmål for de fagområder, som folkeskolens fagkreds naturligt kan opdeles i, samt for folkeskolens obligatoriske emner. Herudover udarbejder skolen undervisningsplaner, der som minimum skal angive, på hvilket klassetrin der arbejdes med de forskellige fag og fagområder samt fastsætter mål for undervisningen på bestemte tidspunkter i det samlede undervisningsforløb (delmål), herunder angivelse af progressionen hen imod slutmålene, samt hvorledes det samlede undervisningstilbud giver mulighed for alsidig personlig udvikling. Det fastsættes samtidig som et krav, at ikke alene undervisningen, jf. § 1, stk. 1, men også de slutmål og delmål, som sko-

len fastsætter for sin undervisning, skal stå mål med de slutmål og trinmål, der gælder for folkeskolens undervisning. Alternativt kan skolen benytte folkeskolens slutmål og trinmål (Fælles Mål).

I respekt for de frie grundskolers grundlæggende frihed til inden for rammerne af loven at give en undervisning, der stemmer med skolens overbevisning og at tilrettelægge undervisningen i overensstemmelse med denne overbevisning, er det med forslaget overladt til den enkelte skole at fastsætte egne slut- og delmål for undervisningen. Dette indebærer, at slut- og delmål kan udformes, så de stemmer med skolens overbevisning og tilrettelæggelse af undervisningen, som den er beskrevet i skolens undervisningsplan. Der vil være de indholdsmæssige krav til de af skolen udarbejdede undervisningsplaner og slut- og delmål, at de i deres beskrivelse er konkrete og har en sådan detaljeringsgrad, at det er muligt at vurdere dem sammenholdt med de slut- og trinmål, der gælder for folkeskolens undervisning i de obligatoriske fag og emner. Det skal herunder være muligt at vurdere, om undervisningsplan og delmål er beskrevet på en sådan måde og med et sådant indhold, at det dokumenteres, at skolen med sin undervisning både agter at lede og vil kunne lede frem mod de af skolen fastsatte slutmål. Det skal endvidere være muligt at vurdere, om slutmålene hver for sig og samlet set står mål med de slutmål, der er fastsat for folkeskolens undervisning.

Undervisningsministeriet vil udarbejde en vejledning til skolerne om udarbejdelse af slutmål, delmål og undervisningsplaner.

[Den ovenfor slettede tekst erstattes af følgende, jf. det ændringsforslag til L 105 undervisningsministeren fremsatte den 21. april 2005]

Til nr. 2 - 4

Med ændringsforslaget begrænses de foreslåede krav til delmål til alene at omfatte krav om delmål for dansk, regning/matematik, engelsk, geografi, biologi og fysik/kemi. Fagene dansk, regning/matematik og engelsk står centralt i grundskolens undervisning. Det er således i disse fag, at det forældrevalgte tilsyn, jf. lovens § 9, stk. 4, skal føre tilsyn med elevernes standpunkt.

Med hensyn til geografi, biologi og fysik/kemi er ændringsforslaget begrundet i regeringens øn-

ske om at styrke det naturvidenskabelige fagområde i grundskolen.

Frie Grundskolers Fællesråd og Dansk Friskoleforening har peget på, at der er meget omfattende arbejde forbundet med lovforslagets krav om delmål. Derfor foreslås begrænsningen til de nævnte fag.

Den prioritering, der fremgår af de foreslåede ændringer, ændrer ikke ved kravet om, at skolens samlede undervisningstilbud skal stå mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen.

Delmål skal beskrives på en sådan måde og med et sådant indhold, at det kan afgøres, om skolens undervisning vil føre frem til slutmål, der står mål med folkeskolens. Delmål kan beskrives på andre tidspunkter i skoleforløbet end folkeskolens trinmål, og der vil derfor ikke altid kunne foretages en direkte sammenligning mellem delmål og trinmål, når en fri grundskoles progression i undervisningen afviger fra folkeskolens. Skolerne vil kunne nøjes med overordnede og mere principielle beskrivelser af, hvorledes undervisningen afviger fra kravene til undervisningen i folkeskolen. Opgaven med at udarbejde delmål vil desuden blive enklere på grund af, at krav om delmål alene skal omfatte dansk, regning/matematik, engelsk, geografi, biologi og fysik/kemi.

Skolerne vil fortsat inden for rammerne af kravet om, at undervisningen skal stå mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen, have frihed til selv at beslutte, hvordan undervisningen skal tilrettelægges, samt hvilke undervisningsmetoder og hvilke undervisningsmidler der skal anvendes. Den enkelte frie grundskole bestemmer ligeledes selv inden for samme rammer, på hvilket klassetrin eller alderstrin fagene skal placeres i skoleforløbet. Dog skal fagene dansk, regning/matematik og engelsk tilbydes så tidligt i skoleforløbet, at barnet kan bygge videre herpå i den fortsatte kundskabsindlæring inden for et normalt skoleforløb på ni år. Eksempelvis vil det kunne være tvivlsomt, om skolens undervisningsplan kan lede frem mod de af skolen fastsatte slutmål, hvis undervisningen i faget er planlagt over væsentligt færre klassetrin end den tilsvarende undervisning i faget i folkeskolen.

Ministeriets tilsyn vil i særlig grad have fokus på dansk, regning/matematik, engelsk, geografi, biologi og fysik/kemi. Tilsynet med skolerne vil

dog fortsat omfatte tilsyn med, om skolens samlede undervisningstilbud ud fra en helhedsvurdering står mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen.

Vedrørende test bemærkes, at ministeriets konkrete stillingtagen til, om der skal anvendes test som led i tilsynet, eller om anden ligeså egnet evalueringsform kan anvendes, vil ske på grundlag af dialog mellem ministeriet og skolen, hvor bl.a. hensynet til skolens eget pædagogiske grundlag vil indgå.

Ændringsforslaget berører ikke forslaget om, at en skoles undervisningsplaner og slut- og delmål skal stå mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen. For at tilsynet (forældre-kredsen, det forældrevalgte, eksterne tilsyn og Undervisningsministeriets tilsyn) skal kunne vurdere, om det er tilfældet, kræver det, at slut- og delmål skal være beskrevet sådan, at det er muligt at vurdere dem sammenholdt med de slut- og trinmål, der gælder for folkeskolens undervisning i de obligatoriske fag og emner. Heri ligger ikke - som lovforslagets bemærkninger har givet nogle anledning til at mene - et krav om, at en skoles undervisningsplaner og slut- og delmål skal have en detaljeringsgrad i samme omfang som i folkeskolen. Kravet indebærer derimod, at det skal være muligt at vurdere, om undervisningsplan og delmål er beskrevet på en sådan måde og med et sådant indhold, at det dokumenteres, at skolen med sin undervisning både agter at lede og vil kunne lede frem mod de af skolen fastsatte slutmål. Som en enkel måde at leve op til kravet på vil skolen overordnet og mere principielt kunne beskrive, hvorledes undervisningen afviger fra kravene til undervisningen i folkeskolen.

Med hensyn til opgaven med at udarbejde slutmål fremgår det af lovforslagets bemærkninger, at der med forslaget ikke er fastsat krav om, at skolerne skal udarbejde særskilte slutmål for hvert enkelt fag eller emne, der er obligatorisk i folkeskolen, at skolerne som minimum skal fastsætte slutmål for de fagområder, som folkeskolens fagkreds naturligt kan opdeles i (nemlig de humanistiske fag, naturfag og de praktiske/musiske fag), at slutmål - og delmål - kan udformes, så de stemmer med skolens overbevisning og tilrettelæggelse af undervisningen, som den er beskrevet i skolens undervisningsplan, men at det skal være muligt at vurdere, om den frie grund-

skoles egne slutmål står mål med folkeskolens slutmål. Dette indebærer, at summen af en fri grundskoles slutmål samlet set skal stå mål med folkeskolens slutmål, og at folkeskolens slutmål gælder for en fri grundskole, i det omfang skolens slutmål ikke står mål med folkeskolens slutmål. I praksis vil dette indebære, at tilsynet skal kunne vurdere, i hvilket omfang skolens undervisningsplaner, slut- og delmål kan lægges til grund for tilsynet med undervisningen.

Undervisningsministeriet vil udarbejde en vejledning til skolerne om udarbejdelse af slutmål, delmål og undervisningsplaner.

Forslaget indeholder endvidere krav om, at skolen regelmæssigt underretter elever og forældre om elevens udbytte af skolegangen, at skolen foretager en løbende evaluering af den enkelte elevs udbytte af undervisningen, og at skolen regelmæssigt evaluerer den samlede undervisning samt udarbejder en plan for opfølgning af evalueringen.

Endelig indeholder forslaget krav om, at slutmål, delmål, undervisningsplaner, resultater af evalueringer og opfølgingsplaner skal være tilgængelige på skolens hjemmeside.

For skolen vil de nye krav betyde, at ledelse og lærere i højere grad får mulighed for at reflektere over praksis. Det vil gælde både i tilrettelæggelsen af undervisningen, i evalueringen af den samlede undervisning og i evalueringen af undervisningen af den enkelte elev.

Det vil samlet set give en øget bevidsthed om undervisningens faglige, pædagogiske og organisatoriske indhold.

Kravene betyder samtidig en præcisering af, hvad det vil sige, at undervisningen skal stå mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen. Således vil skolen selv i sin interne evaluering kunne vurdere, i hvilken udstrækning den lever op til de mål, som den selv har sat - og som skal stå mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen. Dette vil have betydning for og indflydelse på den videre planlægning af undervisningen, herunder valg af undervisningsformer- og metoder, undervisningsmaterialer og for samarbejdet om undervisningens tilrettelæggelse.

Forslaget berører ikke skolernes frihed til selv at vælge form eller metode, når det drejer sig om den løbende evaluering. Flere metoder er allere-

Bilag til tillægsbet. o. lovf. vedr. friskoler og private grundskoler m.v.

de i brug, fx iagttagelse, samtale, spørgeskema, test, logbog og portfolio. Som supplement og inspiration vil Undervisningsministeriet i denne forbindelse stille centralt udarbejdede vurderingsmaterialer til rådighed for skolerne. Der vil bl.a. blive tale om en læsetest i 2. klasse, en test i dansk i 4. klasse samt en matematiktest i 6. klasse.

For elever og forældre vil de nye krav til undervisningsplaner, slut- og delmål betyde mulighed for en større indsigt i indholdet og kvaliteten af den undervisning, der finder sted på skolen. Det vil gælde både ved tilgængeligheden af skolens overvejelser om og planer for undervisningen og den løbende kontakt mellem skole, elev og forældre om elevens udbytte af skolegangen.

Resultaterne af den løbende interne evaluering skal dels tjene som grundlag for skolens tilpasning af undervisningen til den enkelte elev, dels bruges til at underrette elever og forældre om elevens udbytte af undervisningen. Dialogen med forældrene vil således kunne indeholde en mere præcis angivelse af elevens standpunkt samt en afdækning af behovet for en eventuel støtte fra skolens og/eller hjemmets side inden for nærmere definerede fagområder. Herunder vil dette kvalificere forældrenes løbende tilsyn med undervisningen.

Undervisningsministeriet har i 2004 gennemført en evaluering i dansk som andetsprog i de frie grundskoler. Evalueringen viser bl.a., at der ikke sker en systematisk vurdering af tosprogede elevers behov for undervisning i dansk som andetsprog. Disse behov vil være lettere at identificere vha. løbende evalueringer. Rapporten kan ses på Undervisningsministeriets hjemmeside på internettet, www.uvm.dk.

I forhold til formidlingen af evalueringen ligger der her en mulighed for skolerne til at styrke både den interne dialog omkring eleverne og dialogen mellem elever/forældre og skole. Det vil være hensigtsmæssigt i videst mulig omfang at lade eleven medvirke aktivt i denne proces og i formidlingen af evalueringen. Dialogen vil kunne medvirke til, at der kan ske en mere præcis afdækning af et evt. behov for støtte fra skolens og/eller hjemmets side inden for nærmere definerede fagområder.

For offentligheden – inkl. det forældrevalgte eksterne tilsyn og ministeriets tilsyn – vil de nye krav give bedre grundlag for at vurdere, om sko-

lens undervisning står mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen. Skolens slutmål, delmål og undervisningsplaner er konkrete materialer, der sammen med en vurdering af praksis i undervisningen vil indgå i den samlede vurdering af, hvorvidt undervisningen lever op til lovens krav. F.eks. vil den tilsynserklæring, som den tilsynsførende skal udarbejde én gang årligt, skulle indeholde vurderinger om skolens undervisning sat op i mod skolens egne formulerede mål og planer eller alternativt folkeskolens Fælles Mål.

Det er Undervisningsministeriets erfaring, at elever med særlige behov ikke altid får tilbudt den støtte, som de har behov for. Det drejer sig både om elever med generelle eller specifikke indlæringsvanskeligheder og om elever, som på grund af utilstrækkelige danskfærdigheder ikke får det fulde udbytte af undervisningen.

Efter regeringens opfattelse vil de ovennævnte præciseringer samlet set medføre en større sikkerhed for, at skolens undervisning lever op til lovens krav. Samtidig vil det øge skolens retssikkerhed i tilfælde af, at der opstår tvivl om, hvorvidt undervisningen står mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen.

Forslaget ændrer ikke ved skolernes frihed til selv at tilrettelægge og organisere undervisningen ud fra eget idégrundlag og pædagogiske principper. Forslaget stiller imidlertid krav om, at den enkelte skole systematisk arbejder med og reflekterer over sin måde at tilrettelægge undervisningen på, baggrunden herfor, samt om indsatsen fører hen imod de krav, som loven stiller.

Der vil i forbindelse med en kommende ændring af lov om frie kostskoler blive søgt indført tilsvarende bestemmelser for så vidt angår de kurser på efterskoler, hvor eleverne opfylder deres undervisningspligt.

Ad 2. Udvidelse af de frie grundskolers forpligtelse til at forberede eleverne til at leve i et samfund med frihed og folkestyre

Der blev ved lov nr. 413 af 6. juni 2002 indsat et krav i loven om, at de frie grundskoler – ud over at give en undervisning, der står mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen – også skal forberede eleverne til at leve i et samfund med frihed og folkestyre. I forbindelse med Folketingets behandling af det lovforslag, som lå til grund for denne lovændring (Lovforslag nr. L

163, fremsat den 13. marts 2002), fik den foreslåede bestemmelse, som indeholdt en direkte henvisning til Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK), den gældende enklere affattelse, idet henvisningen til EMRK udgik. Dette skete ifølge bemærkningerne til det grundlæggende ændringsforslag for at koncentrere bestemmelsen om det centrale i kravet til undervisningen om at forberede eleverne til at leve i et samfund med frihed og folkestyre. Det fremgår af bemærkningerne til det nævnte ændringsforslag bl.a., at den ændrede formulering indeholder de samme overordnede krav til undervisningen som de i lovforslag nr. L 163 foreslåede. Dette er i de nævnte bemærkninger begrundet med, at forberedelsen af eleverne vil skulle ske på grundlag af de grundlæggende frihedsrettigheder og menneskerettigheder, da disse rettigheder er en væsentlig del af det danske samfunds karakter.

Selv om der derfor på baggrund af bemærkningerne til det forslag, som ligger til grund for den gældende bestemmelse, juridisk ikke kan være tvivl om, at bestemmelsen allerede indebærer et krav til skolerne om »at udvikle og styrke elevernes kendskab til og respekt for menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, herunder ligestilling mellem kønnene«, vil det efter regeringens opfattelse, ikke mindst af integrationspolitiske grunde, være mest hensigtsmæssigt at indføje dette krav i bestemmelse, således at kravet fremgår eksplicit heraf.

~~For at sikre at fundamentalistiske eller ekstremistiske handlinger, der begrundes i religiøse hensyn m.v., men som alvorligt strider mod menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, herunder ligestillingen mellem kønnene, ikke kan finde sted på eller fra en fri grundskole, selvom en sådan adfærd ikke har direkte forbindelse med undervisningen af eleverne, finder regeringen, at kravet endvidere bør udvides til at omfatte skolernes hele virke.~~

[Den ovenfor slettede tekst erstattes af følgende, jf. det ændringsforslag til L 105 undervisningsministeren fremsatte den 21. april 2005

Kravet indebærer, at der ikke med statstilskud efter friskoleloven kan etableres og drives en fri grundskole, der bygger på et ekstremistisk værdigrundlag, og ikke forbereder eleverne til at leve i et samfund med frihed og folkestyre.

Det foreslåede udvidede krav til skolernes forpligtelse til at forberede eleverne til at leve i et samfund med frihed og folkestyre, vil som afledt konsekvens kunne indebære, at en skoles bestyrelse til skolens lærere og andre ansatte ligeledes må skulle skærpe skolens krav, herunder det til enhver tid på skolen gældende dekorumkrav, for at sikre, at skolen også altid vil kunne leve op til lovens krav på dette punkt.

Den Europæiske Menneskerettigheds Domstol har i en række sager fastslået, at EMRK ikke beskytter ytringer, tanker, ideer og handlinger m.v., der er i modstrid med konventionen. Konventionen beskytter således kun foreninger, ytringer, forsamlinger m.v., som respekterer demokratiet samt lighed mellem kønnene. Den foreslåede ændring er i overensstemmelse med konventionen.

Ad 3. Krav til tilsynet med de frie grundskoler

Med forslaget om, at skolerne skal udfærdige skriftlige undervisningsplaner til offentliggørelse på skolens hjemmeside, og at skolerne skal foretage løbende evaluering af bl.a. elevernes udbytte af undervisningen, sættes der – både for ledere, lærere, elever, forældre og de tilsynsførende – øget fokus på muligheden for at reflektere mere over det arbejde, der til dagligt udføres på skolerne.

Blandt andet på baggrund heraf stilles der forslag om, at den eller de tilsynsførende til stadighed har sådanne faglige og pædagogiske forudsætninger, at de i stand til at kunne varetage tilsynet. Der stilles ikke krav til de tilsynsførendes uddannelsesmæssige baggrund.

Der er mange måder at udføre tilsynet på, og der er mange forskellige elementer, der kan inddrages i tilsynet. Skriftlige undervisningsplaner og gennemførelse af evalueringer giver den eller de tilsynsførende nyt materiale at forholde sig til i forbindelse med tilsynsarbejdet. Inddragelse af materialet kræver imidlertid, at den tilsynsførende er i stand til at forholde sig til, om planerne sandsynliggør, at undervisningen vil stå mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen, og hvorledes den faktisk gennemførte undervisning er i forhold til den planlagte undervisning. Dette er i sig selv en væsentlig pædagogisk og faglig udfordring for den enkelte tilsynsførende.

Den tilsynsførende skal ifølge gældende lovs § 9, stk. 6, indsende en begrundet indberetning til Undervisningsministeriet, hvis ikke skolen, efter at have fået tid til at bringe forholdene i orden, overholder kravene i den gældende lovs § 1, stk. 1. Undervisningsministeriet har kun i enkelte tilfælde modtaget en sådan begrundet indberetning til trods for, at ministeriet inden for de sidste 4 år har sat 10 skoler under yderligere tilsyn. I mange af disse tilfælde har den eksterne tilsynsførende endog intet haft at bemærke i sin seneste tilsynserklæring.

Desuden har en stikprøveundersøgelse af tilsynserklæringer vist, at udførelse og kvalitet er meget svingende. Dette kan skyldes, at de tilsynsførende er i tvivl om, hvilken form en tilsynserklæring skal have. Der vil derfor blive udsendt retningslinjer for formen for udarbejdelsen af tilsynserklæringerne. Der er også grund til bekymring om, hvorvidt kvaliteten af det udførte tilsyn er på højde med det forventede. Forslaget om, at den tilsynsførende skal have faglige og pædagogiske forudsætninger skal også ses på baggrund heraf.

Alle tilsynsførende vil blive tilbudt kurser om tilsynsarbejdet, som Undervisningsministeriet vil planlægge og afholde i samarbejde med de frie grundskolers skoleforeninger.

Efter forslaget stilles der krav om, at den eller de tilsynsførende ikke må være ansat eller bestyrelsesmedlem på en anden fri grundskole, hvis skolens ansatte eller bestyrelsesmedlemmer fører tilsyn med denne anden fri grundskole. Ved forbud mod en sådan udveksling kan det undgås, at der opstår tvivl om, hvorvidt den tilsynsførende forholder sig objektivt og uafhængigt til tilsynsopgaven.

Se endvidere pkt. 2.2. om undervisningsministerens tilsyn.

Ad 4. Krav til danskundskaber hos skolens lærere, bestyrelsesmedlemmer og tilsynsførende

Efter forslaget skal skolernes lærere, bestyrelsesmedlemmer og tilsynsførende beherske dansk i skrift og tale. Det gælder dog ikke for bestyrelsesmedlemmer og tilsynsførende ved de tyske mindretalsskoler eller ved skoler, der har fået godkendt et andet undervisningssprog end dansk.

Samme krav blev ved lovændringen i 2002 (Lov nr. 413 af 6. juni 2002) indført for skolele-

deren. Disse forslag skal sikre, at de personer, der har undervisningsmæssige, styrelsesmæssige eller tilsynsmæssige forpligtelser, ikke forhindres i udførelsen af deres opgaver af sproglige barrierer.

Ad 5. Lovfæstelse af skolernes grundlæggende friheder

De frie grundskoler er historisk helt grundlæggende karakteriseret ved, at de inden for lovens rammer har frihed til at give og tilrettelægge en undervisning, der stemmer med skolens egen overbevisning, uanset om denne overbevisning er af kulturel, religiøs, politisk eller anden karakter. Det samme gælder skolernes ret til selv at afgøre, hvilke elever de vil have. Herved har dansk grundskolekultur sikret et væsentligt frirum til forældrene til at have eller selv skabe sig et alternativ til den offentlige folkeskole. Dette princip om skolefrihed, som blev grundlovsfæstet i 1915, har fundet udtryk i Grundlovens § 76. Skolefriheden modsvarer af den grundlæggende pligt for skolerne til at sikre, at undervisningen skal stå mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen. Regeringen finder derfor, at der bør ske en lovfæstelse af skolernes grundlæggende friheder for derved at sikre, at den væsentlige balance mellem på den ene side skolernes grundlæggende friheder og på den anden side skolernes pligter fremgår af loven. En lovfæstelse af skolernes grundlæggende frihed vil naturligvis ikke kunne begrunde, at skolerne kan unddrage sig opfyldelsen af deres forpligtelser efter lovgivningen, herunder særligt pligten til at sikre, at skolernes undervisning står mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen, og pligten til at forberede eleverne til at leve i et samfund med frihed og folkestyre.

2.2. Tilsynet med undervisningen

Lovforslaget indeholder tillige forslag om præcisering af bestemmelserne i loven om tilsynet med undervisningen, særligt med henblik på at sikre, at det klart fremgår af loven, at tilsynet med undervisningen varetages af både forældrene, herunder af den eller de tilsynsførende, som forældrene skal vælge, og af Undervisningsministeriet.

Ministeriets tilsyn med undervisningen vil almindeligvis have en overordnet, overvågende karakter på grundlag af en række objektive indikatorer, f.eks. elevernes karakterer ved de afslut-

tende prøver. Tilsynet vil i tilfælde, hvor der konkret kan være tvivl om, hvorvidt en eller flere skoler opfylder lovens krav til undervisningen, kunne antage en mere målrettet karakter med henblik på at tage stilling til, om et yderligere tilsyn skal iværksættes. Intensiteten af ministeriets tilsyn afstemmes således konkret efter tilsynsbehovet i forhold til de enkelte skoler ud fra udgangspunktet med det overordnede, overvågende tilsyn.

Af lovens gældende bestemmelse i § 9 fremgår, at tilsynet med undervisningen i de frie grundskoler omfatter følgende tre tilsynsformer:

- 1) Tilsynet med en fri grundskoles almindelige virksomhed, herunder med, at skolen giver en undervisning, der står mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen, påhviler forældrene til børn i skolen (forældrekredsen).
- 2) Forældrekredsen enten vælger for højst 4 år en person til at føre tilsyn med elevernes standpunkt i dansk, regning/matematik og engelsk eller anmoder kommunalbestyrelsen i skolekommunen om at varetage dette tilsyn (det eksterne tilsyn).
- 3) Undervisningsministeren kan i særlige tilfælde træffe beslutning om yderligere tilsyn med en skole.

Herudover kan Undervisningsministeriet som nævnt føre et såkaldt målrettet tilsyn.

Det målrettede tilsyn er en del af udmøntningen af ministeriets overordnede sektortilsyn. Beslutningen om et målrettet tilsyn træffes på baggrund af et ønske om at sikre sig, at en eller flere skoler lever op til kravene i lovens § 1, stk. 1, eller på grund af et ønske om at sikre sig, at en eller flere skoler opfylder lovens øvrige bestemmelser.

Et målrettet tilsyn kan udmøntes på forskellig vis. Ministeriet kan udbede sig forklaringer eller redegørelser fra skolen, udbede sig forskelligt materiale fra skolen, indhente oplysninger eller erklæringer fra ministeriets eller skolens samarbejdsparter, beskikke censur ved de mundtlige prøver og iværksætte andre foranstaltninger.

Det indgår i den målrettede tilsynsindsats, at ministeriet besøger en eller flere skoler. Et sådant tilsynsbesøg kan foregå både anmeldt og uanmeldt og kan strække sig over en hel eller flere dage. Tilsynsbesøgene kan indeholde observationer i klasserne i en hel lektions længde,

og ministeriet kan, hvis skolen giver sit samtykke gennemføre test i udvalgte fag og på udvalgte klassetrin. Ved brug af test ved skoler med egne delmål, som står mål med folkeskolens trinmål, vil der blive taget udgangspunkt i skolens delmål.

Hvis en skole ikke ønsker at give sit samtykke til gennemførelse af test, vil dette forhold blandt flere indgå i en samlet vurdering af, om et yderligere tilsyn skal iværksættes.

2.3. Fripladstilskud til skolefritidsordning

Efter lovforslaget yder staten tilskud til nedbringelse af forældrebetalingen for skolefritidsordninger inden for bevillinger, der fastsættes på de årlige finanslove. Tilskuddet fastsættes under hensyn til elevernes og forældrenes økonomiske forhold og til, hvorvidt bopælskommunen yder tilskud til forældrebetalingen.

3. Økonomiske og administrative konsekvenser for stat, kommuner og amtskommuner

...

[De oprindelige bemærkninger ændres ikke]

4. Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet

...

[De oprindelige bemærkninger ændres ikke]

5. Miljømæssige konsekvenser

...

[De oprindelige bemærkninger ændres ikke]

6. Forholdet til EU-retten

...

[De oprindelige bemærkninger ændres ikke]

7. Høring

...

[De oprindelige bemærkninger ændres ikke]

8. Vurdering af konsekvenser af lovforslaget

...

[De oprindelige bemærkninger ændres ikke]

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

Til § 1

Til nr. 1

Efter lovforslaget præciseres, at en fri grundskole indenfor rammerne af loven og lovgivningen i øvrigt kan give undervisning, der stemmer med skolens egen overbevisning og frit kan afgøre, hvilke elever den vil have på skolen. Bestemmelsen, hvormed det tilsigtes at lovfæste den grundlæggende frihed, som skoler efter den gældende lov er forudsat at have, skal sikre, at hensynet til skolernes grundlæggende frihed fortsat indgår med stor vægt i tilsynet med lovens overholdelse.

Med formuleringen om, at skolernes grundlæggende frihed afgrænses af »rammerne af denne lov«, fastslås det samtidigt, at skolerne i udøvelsen af deres frihedsrettigheder ikke kan undrage sig opfyldelsen af de forpligtelser, som påhviler skolerne efter friskoleloven. Dette gælder, uanset at en skole måtte begrunde en handling eller undladelse, som anses for at være i strid med en eller flere bestemmelser i friskoleloven med, at det vil være uforeneligt med skolens egen overbevisning at overholde den pågældende lovbestemmelse. En skole vil således for eksempel ikke kunne undlade at opfylde forpligtelsen efter lovens § 1, stk. 1, der efter forslaget bliver § 1, stk. 2, til at undervise om fx udviklingslæren og den humane biologi, eller at give eleverne seksualundervisning, eller undlade at give en undervisning herom, som står mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskole, med den begrundelse, at dette vil være i strid med skolens egen religiøse overbevisning. Tilsvarende vil det være en forudsætning, at en skole, der er funderet på et ateistisk livssyn, underviser om forskellige religiøse skabelsesberetninger.

De frie grundskoler er omfattet af lov om etnisk ligebehandling og lov om inkorporering af Den Europæiske Menneskerettighedskonvention. Skolerne må således ikke forskelsbehandle på grund af race eller etnisk oprindelse, herunder i forbindelse med beslutninger om, hvem de vil have som elever. I øvrigt henvises til bemærkningerne til forslag nr. 3 nedenfor.

Til nr. 2

Forslaget er en sproglig konsekvens af forslaget under nr. 1.

Til nr. 3

Bestemmelsen præciserer med tilføjelsen »efter deres formål og i hele deres virke« den gældende bestemmelse, herunder at kravet om at forberede eleverne til at leve i et samfund med frihed og folkestyre omfatter hele skolens virksomhed, herunder eventuel modersmålsundervisning og sprogstimulering. Kravet vil således også omfatte skolens praksis med hensyn til optagelse af elever og skolens ansættelse og afskedigelse af personale, herunder personalepolitik, hvis denne praksis kommer til udtryk over for eleverne på en sådan måde, at skolen herved ikke vil kunne leve op til kravet i bestemmelsen. Det vil som følge heraf være i strid med bestemmelsen, hvis skolen i sin optagelsespraksis udøver diskrimination på baggrund af køn eller etnisk oprindelse. Bestemmelsen vil derimod ikke afskære skoler, der bygger på en bestemt religiøs overbevisning, fra kun at have elever med den samme religiøse overbevisning som skolen eller kun at have elever, hvis forældre har den samme overbevisning som skolen.

Det vil efter forslaget endvidere blive udtrykkeligt fastslået i bestemmelsen, at de frie grundskoler er forpligtede til at undervise eleverne på en sådan måde, at eleverne vil kunne lære og bl.a. derigennem kunne komme til at respektere, at det danske samfund bygger på en række grundlæggende menneske- og frihedsrettigheder, herunder forbud mod diskrimination, hvad enten det drejer sig om køn, race eller religion m.v. Dette er i bestemmelsen særligt fremhævet for så vidt angår ligestillingen mellem kønnene. Skolerne må derfor ikke foretage handlinger eller undladelser, som krænker kravet om, at skolerne skal udvikle og styrke elevernes kendskab til og respekt for f.eks. ligestillingen mellem kønnene. Det vil derfor være uforeneligt med den præciserede bestemmelse for en skole at bygge på en grundholdning om, at manden er kvinden overlegen. Det gælder uanset, om skolen i sin undervisning samtidigt sikrer, at eleverne får kendskab til de principper for ligestilling mellem kønnene, som samfundet i øvrigt bygger på med henblik på, at eleverne vil kunne komme til at respektere dette. Tilsvarende gælder, hvis

en skole bygger på en holdning om, at et eller flere af principperne for det danske folkestyre er forkerte, eller at der ikke skal være religionsfrihed i Danmark eller andre lande. Forslaget indebærer, at en skole, der bygger på en grundholdning eller overbevisning, som efter sit indhold er uforeneligt med kravet om at forberede eleverne til at leve i et samfund med frihed og folkestyre og med respekt af de grundlæggende friheds- og menneskerettigheder, herunder ligestillingen mellem kønnene, reelt ikke vil kunne opfylde dette helt grundlæggende krav. Forældre, der uanset dette måtte ønske at give deres børn en undervisning, som bygger på en sådan grundholdning eller overbevisning, vil herefter være henvist til for egen regning at sørge herfor efter reglerne om hjemmeundervisning. Det vil dog også for sådan undervisning være et krav, at undervisningen skal stå mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen.

[Ovenstående bemærkninger er suppleret med følgende i det ændringsforslag til L 105 undervisningsministeren fremsatte den 21. april 2005]

Til nr. 1

I ændringsforslaget foreslås en kortere og mere præcis formulering af skolernes forpligtelse til at forberede eleverne til at leve i et samfund med frihed og folkestyre. Den oprindeligt foreslåede formulering kunne give nogle anledning til den misforståelse, at den forpligtede skolerne til at udvikle og styrke elevernes kendskab til og respekt for hele den efterhånden ganske omfattende og udfyldende regulering af menneskerettighedsspørgsmålet, der i dag finder sted i forskellige fora, navnlig Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol.

Det er ikke - og har heller ikke været - tanken at kræve af skolerne, at de skal udvikle og styrke deres elever til at have kendskab til og respekt for hele den detaljerede regulering på menneskerettighedsområdet, der har fundet sted i de senere år, og som må forventes fortsat at ville finde sted fremover. Det gælder især den udfyldende regulering ved Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol.

Formålet med ændringsforslaget er således at præcisere, at kravet til skolerne er fokuseret på respekt for og forståelse af de grundlæggende friheds- og menneskerettigheder, jf. navnlig

grundlovens kapitel VIII, og at kravet også omfatter retten til ligestilling mellem kønnene.

Kravet indebærer, at der ikke med statstilskud efter friskoleloven kan etableres og drives en fri grundskole, der bygger på et ekstremistisk værdigrundlag, og ikke forbereder eleverne til at leve i et samfund med frihed og folkestyre.

Det er også fundet hensigtsmæssigt at præcisere i bestemmelsen, at skolerne skal forberede eleverne til at leve i et samfund som det danske.

Til nr. 4

Til § 1 a, stk. 1

Efter forslaget skal skolerne selv fastsætte slutmål for de fagområder, som folkeskolens obligatoriske fag og emner naturligt kan opdeles i.

Der er i loven ikke noget krav om, at folkeskolens obligatoriske fag og emner direkte skal kunne identificeres på skolens skema ved navns nævnelse. Fagene og emnerne kan f.eks. indgå i tværfaglige undervisningsforløb, projektorienteret undervisning mv. Derfor er der med forslaget ikke fastsat krav om, at skolerne skal udarbejde særskilte slutmål for hvert enkelt fag eller emne, der er obligatorisk i folkeskolen.

Slutmålene er skolens undervisningsmæssige pejlemærker. Uanset hvordan skolen tilrettelægger sin undervisning, skal den formulere, hvilke kundskaber og færdigheder skolens undervisning leder eleverne frem mod inden for det enkelte fag/fagområde eller emne.

Som minimum skal skolen fastsætte slutmål for de fagområder, som folkeskolens fagkreds naturligt kan opdeles i. Det drejer sig om de humanistiske fag, naturfag og de praktiske/musiske fag. Skolen kan også vælge at fastsætte slutmål for de enkelte fag, som den underviser i, eller for flere fag under ét, hvis skolen har tilrettelagt tværfaglig undervisning. For at skolens undervisning står mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen, vil det være en forudsætning, at de slutmål, skolen fastsætter for sin undervisning, som minimum står mål med de slutmål, der gælder for folkeskolens obligatoriske fag og emner. Det skal herunder være muligt i tilsynet at vurdere, om slutmålene er beskrevet på en sådan måde og med et sådant indhold, at det sandsynliggøres, at de står mål med de slutmål, der er fastsat for folkeskolens undervisning. Hvis de slutmål og delmål, skolen har udarbejdet

for sin undervisning, ikke lader sig vurdere eller vurderes ikke at stå mål med de slutmål og trinmål, der gælder for folkeskolen, er det folkeskolens Fælles Mål, der gælder for skolens undervisning. Der henvises nærmere herom til bemærkningerne til § 1 a, stk. 3.

Til § 1 a, stk. 2

Ifølge forslaget skal skolerne udarbejde undervisningsplaner. Hvor et slutmål er skolens undervisningsmæssige pejlemærke, er en undervisningsplan skolens beskrivelse af, hvordan slutmålene nås – herunder angivelse af undervisningens progression hen imod slutmålene. Herudover skal undervisningsplanerne indeholde en beskrivelse af bl.a., hvad der arbejdes med på de enkelte klasse- eller alderstrin, samt hvilke arbejdsmetoder, der anvendes, hvilke undervisningsmaterialer, der benyttes.

Skolen skal som minimum udarbejde en undervisningsplan for hvert fag/fagområde eller emne, som skolen har fastsat slutmål for. Men skolen kan også udarbejde undervisningsplaner for flere fag/fagområder eller emner hver for sig, uanset at slutmålene eksempelvis måtte være fastsat for et af de fagområder, som folkeskolens fag naturligt kan opdeles i.

Undervisningsplanen skal angive, på hvilket klasse- eller alderstrin der arbejdes med de forskellige fag/fagområder og emner.

I undervisningsplanen fastsættes ligeledes mål for undervisningen på bestemte tidspunkter i undervisningsforløbet (delmål) for de enkelte fag/fagområder og emner. Fastsættelsen af tidspunkterne for delmålene kan variere fra fag til fag, men for alle fag/fagområder og obligatoriske emner vil gælde, at der flere gange i undervisningsforløbet skal være formuleret delmål. Delmålene skal indeholde en beskrivelse af, hvilke kundskaber og færdigheder skolens undervisning leder eleverne frem mod inden for det enkelte fag/fagområde eller emne på det tidspunkt, som delmålet er fastsat for.

Det skal herunder være muligt at vurdere, om undervisningsplan og delmål er beskrevet på en sådan måde og med et sådant indhold, at det dokumenteres, at skolen med sin undervisning både agter at lede og vil kunne lede frem mod de af skolen fastsatte slutmål. Det skal endvidere være muligt at vurdere, om slutmålene hver for

sig og samlet set står mål med de slutmål, der er fastsat for folkeskolens undervisning.

Kravene til, hvilke af folkeskolens fag og emner en fri grundskoles undervisning skal omfatte, er uændret.

Som et led i udarbejdelsen af undervisningsplanen skal skolen beskrive, hvorledes det samlede undervisningstilbud giver mulighed for elevens alsidige personlige udvikling. Det indebærer, at skolen skal tilgodesee alle sider af elevens udvikling, herunder den åndelige, intellektuelle, musiske, fysiske og sociale.

Undervisningsministeriet vil udarbejde en vejledning til skolerne om udarbejdelse af slutmål, delmål og undervisningsplaner.

Til § 1 a, stk. 3

De af skolen udarbejdede slutmål og delmål skal stå mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen. For ved tilsynet at kunne vurdere, om det er tilfældet, kræver det, at slutmål og delmål skal være beskrevet så konkret som muligt og have en sådan detaljeringsgrad, at det er muligt at vurdere dem sammenholdt med de slutmål og trinmål, der gælder for folkeskolens undervisning i de obligatoriske fag og emner.

Hvis skolens beskrivelse af slut- og delmål ikke kan danne grundlag for en vurdering, eller hvis det vurderes, at skolens slutmål og delmål ikke står mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen, gælder de slutmål og trinmål (Fælles Mål), der er fastsat for undervisningen i folkeskolen. Dette gælder selvom skolen ikke har tilrettelagt sin undervisning efter Fælles Mål og med opdeling i de fag og emner, der er obligatoriske for folkeskolen, og skolens undervisning vil ligeledes blive bedømt med udgangspunkt i folkeskolens Fælles Mål.

Vælger skolen, at den ikke selv vil fastsætte slutmål og delmål, gælder ligeledes de slutmål og trinmål (Fælles Mål), der er fastsat for undervisningen i folkeskolen.

Ministeriet vil i sit tilsyn kunne træffe afgørelse om, at folkeskolens slut- og trinmål gælder for en fri grundskole. En sådan afgørelse vil herefter gælde for skolen, indtil skolen måtte have fastsat slut- og delmål, som står mål med folkeskolens slut- og trinmål, og ministeriet har truffet afgørelse om, at dette er tilfældet.

[Den ovenfor slettede tekst erstattes af følgende, jf. det ændringsforslag til L 105 undervisningsministeren fremsatte den 21. april 2005]

Til nr. 2 - 4

Med ændringsforslaget begrænses de foreslåede krav til delmål til alene at omfatte krav om delmål for dansk, regning/matematik, engelsk, geografi, biologi og fysik/kemi. Fagene dansk, regning/matematik og engelsk står centralt i grundskolens undervisning. Det er således i disse fag, at det forældrevalgte tilsyn, jf. lovens § 9, stk. 4, skal føre tilsyn med elevernes standpunkt.

Med hensyn til geografi, biologi og fysik/kemi er ændringsforslaget begrundet i regeringens ønske om at styrke det naturvidenskabelige fagområde i grundskolen.

Frie Grundskolers Fællesråd og Dansk Friskoleforening har peget på, at der er meget omfattende arbejde forbundet med lovforslagets krav om delmål. Derfor foreslås begrænsningen til de nævnte fag.

Den prioritering, der fremgår af de foreslåede ændringer, ændrer ikke ved kravet om, at skolens samlede undervisningstilbud skal stå mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen.

Delmål skal beskrives på en sådan måde og med et sådant indhold, at det kan afgøres, om skolens undervisning vil føre frem til slutmål, der står mål med folkeskolens. Delmål kan beskrives på andre tidspunkter i skoleforløbet end folkeskolens trinmål, og der vil derfor ikke altid kunne foretages en direkte sammenligning mellem delmål og trinmål, når en fri grundskoles progression i undervisningen afviger fra folkeskolens. Skolerne vil kunne nøjes med overordnede og mere principielle beskrivelser af, hvorledes undervisningen afviger fra kravene til undervisningen i folkeskolen. Opgaven med at udarbejde delmål vil desuden blive enklere på grund af, at krav om delmål alene skal omfatte dansk, regning/matematik, engelsk, geografi, biologi og fysik/kemi.

Skolerne vil fortsat inden for rammerne af kravet om, at undervisningen skal stå mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen, have frihed til selv at beslutte, hvordan undervisningen skal tilrettelægges, samt hvilke undervisningsmetoder og hvilke undervisningsmidler der skal anvendes. Den enkelte frie grundskole be-

stemmer ligeledes selv inden for samme rammer, på hvilket klassetrin eller alderstrin fagene skal placeres i skoleforløbet. Dog skal fagene dansk, regning/matematik og engelsk tilbydes så tidligt i skoleforløbet, at barnet kan bygge videre herpå i den fortsatte kundskabsindlæring inden for et normalt skoleforløb på ni år. Eksempelvis vil det kunne være tvivlsomt, om skolens undervisningsplan kan lede frem mod de af skolen fastsatte slutmål, hvis undervisningen i faget er planlagt over væsentligt færre klassetrin end den tilsvarende undervisning i faget i folkeskolen.

Ministeriets tilsyn vil i særlig grad have fokus på dansk, regning/matematik, engelsk, geografi, biologi og fysik/kemi. Tilsynet med skolerne vil dog fortsat omfatte tilsyn med, om skolens samlede undervisningstilbud ud fra en helhedsvurdering står mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen.

Vedrørende test bemærkes, at ministeriets konkrete stillingtagen til, om der skal anvendes test som led i tilsynet, eller om anden ligeså egnet evalueringsform kan anvendes, vil ske på grundlag af dialog mellem ministeriet og skolen, hvor bl.a. hensynet til skolens eget pædagogiske grundlag vil indgå.

Ændringsforslaget berører ikke forslaget om, at en skoles undervisningsplaner og slut- og delmål skal stå mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen. For at tilsynet (forældre-kredsen, det forældrevalgte, eksterne tilsyn og Undervisningsministeriets tilsyn) skal kunne vurdere, om det er tilfældet, kræver det, at slut- og delmål skal være beskrevet sådan, at det er muligt at vurdere dem sammenholdt med de slut- og trinmål, der gælder for folkeskolens undervisning i de obligatoriske fag og emner. Heri ligger ikke - som lovforslagets bemærkninger har givet nogle anledning til at mene - et krav om, at en skoles undervisningsplaner og slut- og delmål skal have en detaljeringsgrad i samme omfang som i folkeskolen. Kravet indebærer derimod, at det skal være muligt at vurdere, om undervisningsplan og delmål er beskrevet på en sådan måde og med et sådant indhold, at det dokumenteres, at skolen med sin undervisning både agter at lede og vil kunne lede frem mod de af skolen fastsatte slutmål. Som en enkel måde at leve op til kravet på vil skolen overordnet og mere principielt kunne beskrive, hvorledes un-

dervisningen afviger fra kravene til undervisningen i folkeskolen.

Med hensyn til opgaven med at udarbejde slutmål fremgår det af lovforslagets bemærkninger, at der med forslaget ikke er fastsat krav om, at skolerne skal udarbejde særskilte slutmål for hvert enkelt fag eller emne, der er obligatorisk i folkeskolen, at skolerne som minimum skal fastsætte slutmål for de fagområder, som folkeskolens fagkreds naturligt kan opdeles i (nemlig de humanistiske fag, naturfag og de praktiske/musiske fag), at slutmål - og delmål - kan udformes, så de stemmer med skolens overbevisning og tilrettelæggelse af undervisningen, som den er beskrevet i skolens undervisningsplan, men at det skal være muligt at vurdere, om den frie grundskoles egne slutmål står mål med folkeskolens slutmål. Dette indebærer, at summen af en fri grundskoles slutmål samlet set skal stå mål med folkeskolens slutmål, og at folkeskolens slutmål gælder for en fri grundskole, i det omfang skolens slutmål ikke står mål med folkeskolens slutmål. I praksis vil dette indebære, at tilsynet skal kunne vurdere, i hvilket omfang skolens undervisningsplaner, slut- og delmål kan lægges til grund for tilsynet med undervisningen.

Undervisningsministeriet vil udarbejde en vejledning til skolerne om udarbejdelse af slutmål, delmål og undervisningsplaner.

[Resten af bemærkningerne til lovforslagets enkelte bestemmelser vedrørende lovforslagets § 1 ændres ikke]

Til § 2

Til stk. 1

Ikrafttrædelsestidspunktet foreslås til den 1. august 2005, dog foreslås ikrafttrædelsestidspunktet for bestemmelsen om tilskud til nedbringelse af forældrebetalingen for skolefritidsordninger fastsat til dagen efter lovens offentliggørelse i Lovtidende.

Til stk. 2

Efter forslaget træder bestemmelsen om tilskud til nedbringelse af forældrebetaling for skolefritidsordninger i kraft dagen efter lovens ikrafttrædelse i Lovtidende og har virkning fra den 1. januar 2005.

Til stk. 3

For så vidt angår de nye krav til en skoles tilsynsførende, bestyrelsesmedlemmer og lærere om at de skal beherske dansk i skrift og tale, fastsættes, at kravene skal være opfyldt senest den 1. august 2006 for de bestyrelsesmedlemmer, lærere og tilsynsførende, der er tilknyttet skolen den 31. juli 2005.

Hvis kravene ikke er opfyldt, vil Undervisningsministeriet kunne tilbageholde tilskud, jf. lovens § 21, stk. 2.

Til stk. 4

For så vidt angår kravet om at skolerne skal udarbejde undervisningsplaner, slutmål og delmål fastsættes, at kravet skal være opfyldt senest den 1. august 2006.

For så vidt angår de krav, der er fastsat i bestemmelserne om evaluering og opfølgning herpå fastsættes, at kravene skal være opfyldt senest den 1. august 2007.

Hvis kravene ikke er opfyldt på disse tidspunkter, vil Undervisningsministeriet kunne tilbageholde tilskud, jf. lovens § 21, stk. 2.

[Den ovenfor slettede tekst erstattes af følgende, jf. det ændringsforslag til L 105 undervisningsministeren fremsatte den 21. april 2005]

Til nr. 9

I ændringsforslaget fastsættes, at kravene om slutmål, delmål og undervisningsplaner for undervisningen i dansk, regning/matematik og engelsk skal være opfyldt senest den 1. august 2006, for nyoprettede skoler senest den 1. januar 2007. Kravene om slutmål, delmål og undervisningsplaner for undervisningen i geografi, biolog og fysik/kemi skal være opfyldt senest den 1. august 2007, for nyoprettede skoler senest den 1. januar 2008. Kravene om slutmål og undervisningsplaner for øvrig undervisning skal være opfyldt senest den 1. august 2008, for nyoprettede skoler den 1. januar 2009.

[Bemærkningerne i ændringsforslaget indeholder desuden følgende bemærkninger til forslag til to nye bestemmelser:]

Til nr. 5

Ændringsforslaget indebærer, at skolens ledelse og forældrene får en praktisk mulighed for

sammen med lærerne at opfylde kravene om slutmål, delmål og undervisningsplaner.

Til nr. 6

Lovforslaget vil indebære, at der i lovens § 1 indsættes en bestemmelse om den enkelte frie grundskoles grundlæggende ret til at have sit eget værdigrundlag og dermed være et alternativ til folkeskolen. Der henvises herom til lovforslagets § 1, nr. 1. Denne ret er central for de frie grundskoler, og bestemmelsen i grundlovens § 76 om skolefrihed og undervisningspligt bygger herpå. Forældre, der ønsker, at deres børns skolegang sker i en fri grundskole i stedet for folkeskolen, lægger som regel stor vægt på skolens værdigrundlag.

Det er på baggrund heraf fundet naturligt samtidig med fastsættelse i loven af skolernes ret til at have deres eget værdigrundlag at sikre åbenhed om skolernes værdigrundlag. Der foreslås derfor indsat en bestemmelse i loven om, at den enkelte frie grundskole skal lægge oplysning på skolens hjemmeside om centrale værdier for skolens undervisning og virksomhed. Det gælder såvel religiøse værdier som særlige pædagogiske værdier eller principper, der kan være væsentlige for forældrenes valg af skole for deres barn. Skolen skal tilsvarende oplyse, hvis den ikke har et værdigrundlag. Har skolen ikke formuleret centrale værdier for sin undervisning og virksomhed, lægges skolens vedtægtsbestemte formålsparagraf på skolens hjemmeside.

Bilag 3**Tilkendegivelser fra undervisningsministeren i betænkningen**

Undervisningsministerens tilkendegivelser, som er indeholdt i betænkningen over lovforslaget, er optrykt efter ønske fra RV og SF.

Ministeren har tilkendegivet følgende over for udvalget:

Det kan oplyses, at bemærkningerne til ændringsforslag nr. 2, 3 og 4 om delmål for undervisningen i visse fag træder i stedet for 2., 3. og

4. afsnit i lovforslagets almindelige bemærkninger punkt 2.1, Ad 1. Krav til de frie grundskolers undervisningsmål: *»Forslaget indebærer, at skolen udarbejder ...«* indtil *»... udarbejdelse af slutmål, delmål og undervisningsplaner«*.

Endvidere træder bemærkningerne i stedet for lovforslagets specielle bemærkninger til § 1 a, stk. 3.

Undervisningsministeren talepapir til brug for besvarelsen af samrådsspørgsmål A-D

Ministerens talepapir er optrykt efter ønske fra RV og SF.

Spørgsmål A:

Under henvisning til ministerens tilkendegivelse i udvalgets betænkning bedes ministeren uddybe, hvilke bemærkninger der er gældende, og hvilke der ikke er gældende, samt hvad der er realitetsændringen i denne erstatning af bemærkninger.

Svar:

1. Jeg skal gøre opmærksom på, at det fremgår præcist af mit betækningsbidrag til ændringsforslag nr. 2-4, hvilke af lovforslagets bemærkninger der erstattes, hvis de nævnte ændringsforslag vedtages.

Den centrale realitetsændring er mit forslag om at begrænse kravet om delmål til kun at gælde for visse fag, nemlig dansk, regning/matematik, engelsk, geografi, biologi og fysik/kemi.

Herudover indeholder bemærkningerne til ændringsforslag nr. 2-4 nogle præciseringer af kravene til at udarbejde slutmål og delmål. Disse præciseringer er foretaget for at imødekomme skoleforeningerne. Skoleforeningerne har over for mig tilsluttet sig præciseringerne.

2. Jeg har forstået, at spørgeren også er i tvivl om sammenhængen mellem det, som jeg har skrevet i mit svar på spørgsmål 23, betækningsbidraget og bemærkningerne til ændringsforslag nr. 1.

Hertil må jeg gøre spørgeren opmærksom på, at mit betækningsbidrag ikke vedrører bemærkningerne til ændringsforslag nr. 1 – men derimod, som det udtrykkeligt fremgår af betækningsbidraget, og som jeg netop har uddybet, forholdet mellem bemærkningerne til ændringsforslag nr. 2-4 og de bemærkninger til lovforslaget, der vedrører de foreslåede krav om delmål og slutmål.

Herudover skal jeg gøre opmærksom på, at mit svar på spørgsmål 23 kun vedrører de be-

mærkninger til lovforslaget, hvortil der er henvist i spørgsmålet, nemlig bemærkningerne side 9 venstre spalte i lovforslaget.

Der står følgende i mit svar på spørgsmål 23:

»Hvis det oven for citerede ændringsforslag vedtages, vil bemærkningerne hertil erstatte bemærkningerne til lovforslaget, hvortil der er henvist i spørgsmålet.«

Det betyder, at følgende i lovforslagets bemærkninger (side 9, venstre spalte):

»For at sikre at fundamentalistiske eller ekstremistiske handlinger, der begrundes i religiøse hensyn m.v., men som alvorligt strider mod menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, herunder ligestilling mellem kønne, ikke kan finde sted på eller fra en fri grundskole, selvom en sådan adfærd ikke har direkte forbindelse med undervisningen af eleverne, finder regeringen, at kravet endvidere bør udvides til at omfatte skolernes hele virke.«

erstattes af bemærkningerne til ændringsforslag nr. 1, herunder:

»Kravet indebærer, at der ikke med statstilskud efter friskoleloven kan etableres og drives en fri grundskole, der bygger på et ekstremistisk værdigrundlag og ikke forbereder eleverne til at leve i et samfund med frihed og folkestyre.«

Dette indebærer, at følgende bemærkning til ændringsforslag nr. 1 vil være gældende, hvis ændringsforslag nr. 1 vedtages, idet den vedrører resten af lovforslagets bemærkninger til § 1, nr. 3:

»Den ændrede formulering af bestemmelsen berører ikke indholdet af de krav til skolerne, der i øvrigt er foreslået i lovforslagets § 1, nr. 3.«

Spørgsmål B:

Ministeren bedes give en mundtlig besvarelse af spørgsmål 26 og herunder give konkrete eksempler på, hvad der vil være acceptable slutmål, delmål og undervisningsplaner sammenlignet med folkeskolens.

Svar:

1. Indledning

Jeg har i min skriftlige besvarelse af spørgsmål 26 oplyst, at slutmål, delmål og undervisningsplaner – sådan som det også fremgår af bemærkningerne til lovforslaget – skal have en sådan udformning, at det er muligt at vurdere dem sammenholdt med de slut- og trinmål, der gælder for folkeskolen. Det skal også være muligt at vurdere, om undervisningsplaner og delmål er beskrevet på en sådan måde og med et sådant indhold, at det dokumenteres, at skolen med sin undervisning både agter at lede og vil kunne lede frem mod de af skolen fastsatte slutmål.

Med ændringsforslag nr. 2-4 har jeg for at imødekomme skoleforeningerne foreslået det præciseret, at delmål skal beskrives på en sådan måde og med et sådant indhold, at det kan afgøres, om skolens undervisning vil føre frem til slutmål, der står mål med folkeskolens. Delmål kan beskrives på andre tidspunkter i skoleforløbet end folkeskolens trinmål, og der vil derfor ikke altid kunne foretages en direkte sammenligning mellem delmål og trinmål, når en fri grundskoles progression i undervisningen afviger fra folkeskolens.

2. Konkretisering af kravet til en fri grundskoles undervisningsplaner og undervisningsmål

Som det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget og af mine svar til udvalget vil Undervisningsministeriet udarbejde en vejledning til skolerne om udarbejdelse af slutmål, delmål og undervisningsplaner. Skoleforeningerne vil blive inddraget i arbejdet med vejledningen.

Det er afgørende for mig at understrege, at der i vejledningen vil blive lagt stor vægt på skolerens frihed, og der er derfor ikke taget stilling til anvendelsen af konkrete eksempler i vejledningen, idet jeg meget gerne vil undgå, at eksempler kommer til at virke bindende for skolerens arbejde med mål og planer. Den kommende vejledning vil være en vejledning til skolerne om, hvordan de kan arbejde selvstændigt med beskrivelsen af egne mål og planer, i respekt af den skolefrihed, der efter en hundredårig tradition nu omsider bliver lovfæstet.

Jeg vil som minister her under behandlingen af lovforslaget nødig give mit bud på konkrete, fuldt udfoldede eksempler på, hvad der vil være acceptable slutmål, delmål og undervisningspla-

ner, sammenlignet med folkeskolens, og må derfor i det væsentligste henvise til lovforslaget med bemærkninger.

Det er med lovforslaget foreslået lovfæstet, at frie grundskoler har en grundlæggende frihed til – inden for lovens rammer – at give en undervisning, der stemmer med skolens egen overbevisning, at tilrettelægge undervisningen i overensstemmelse hermed samt at afgøre, hvilke børn den vil have som elever på skolen. Denne frihed indebærer også, at skolerne selv beslutter, hvilke undervisningsmetoder og hvilke undervisningsmidler der skal anvendes, samt på hvilke klassetrin eller alderstrin fagene skal placeres i skoleforløbet.

Med ændringsforslaget er det dog præciseret, at fagene dansk, regning/matematik og engelsk skal tilbydes så tidligt i skoleforløbet, at barnet kan bygge videre herpå i den fortsatte kundskabsindlæring inden for et normalt skoleforløb på ni år. Det er herunder som eksempel fremhævet, at det vil kunne være tvivlsomt, om skolens undervisningsplan kan lede frem mod de af skolen fastsatte slutmål, hvis undervisningen i faget er planlagt over væsentligt færre klassetrin end den tilsvarende undervisning i faget i folkeskolen.

3. De praktiske konsekvenser for skolerne af kravene om delmål, slutmål og undervisningsplaner

En række henvendelser til Uddannelsesudvalget giver samstemmende udtryk for, at der er uklarhed omkring de praktiske konsekvenser af lovforslagets krav om slutmål, delmål og undervisningsplaner.

Jeg vil gerne knytte et par ord hertil.

Jeg har ikke som udgangspunkt en forventning om en bestemt form eller et bestemt omfang af slutmål, delmål og undervisningsplaner. Kvantiteten er der således ikke faste rammer for, men kvaliteten er der ikke tvivl om – de beskrivelser, skolerne selv udarbejder, skal kunne stå mål med folkeskolens Fælles Mål.

Jeg ved, at der er mange forskellige måder at tilrettelægge undervisningen på. Nogle skoler følger Fælles Mål og andre formulerer egne mål. I praksis vil slut- og delmål dog ofte tage udgangspunkt i eller ligge tæt op ad Fælles Mål.

Afhængig af den enkelte skoles valg kan de praktiske konsekvenser af lovforslagets krav

være vidt forskellige. Jeg vil i det følgende komme med konkrete eksempler på den mulige opfølgning:

En skole, der følger Fælles Mål, har stadig mulighed for at lave egne undervisningsplaner, der tydeliggør skolens særkende og værdigrundlag. Undervisningsplanen beskriver indhold og progression i det faglige forløb og sætter f.eks. gennem overskrifter rammen for valg af emner og temaer. Disse emner kan eksemplificeres ved skolens særlige aktiviteter for netop at forfølge de faglige mål.

En skole kan eksempelvis vælge, at undervisningen i et fag skal tage afsæt i skolens ideologi eller særlige profil. Det kunne f.eks. være økologi, miljøbevidsthed eller naturbevarelse for undervisningen i biologi. Skolen kunne lægge vægt på at give eleverne mulighed for at handle aktivt og tage ansvar for dyr og planter. Således kunne det indgå i undervisningsplanen, at eleverne gennem aktiviteter med drivhus og skolehaver og gennem en kombination af praktisk og teoretisk undervisning blev i stand til at handle aktivt og ansvarligt. Undervisningsplanen skulle samtidig beskrive, hvilke væsentlige faglige delelementer der blev inddraget i undervisningen, for eksempel forbrænding, forplantning og fotosyntese.

En sådan undervisningsplan vil naturligt præsentere, hvornår væsentlige faglige delelementer introduceres, og dermed også være et godt udgangspunkt for at fastsætte de faglige delmål, som skal lede frem mod skolens slutmål, hvis skolen ikke anvender Fælles Mål i f.eks. biologi.

De skoler, der allerede i dag anvender folkeskolens Fælles Mål som retningsgivende for deres undervisning, vil ikke opleve større ændringer som følge af lovforslaget. Det er muligt, at deres undervisningsplan og delmål på nogle punkter adskiller sig fra folkeskolens, f.eks. hvis undervisningen i et fag begynder på et lavere eller højere klasse- eller alderstrin end det tilsvarende klassetrin i folkeskolen.

En sådan skole kan have behov for at tilkendegive f.eks. at undervisningen i engelsk begynder i 2. klasse, at engelskundervisningen på 2. klassetrin tager udgangspunkt i sange, lege og fortællinger, og at skolens delmål for engelskundervisningen er tilpasset det tidligere begyndelsestidspunkt, sådan at forventningen til barnets mundtlige udtryksfærdigheder er højere end i det tilsvarende trinmål for folkeskolen.

Tilsvarende kan en skole have behov for at tilkendegive f.eks. at undervisningen i dansk adskiller sig fra folkeskolens Fælles Mål derved, at delmålet for skriftligt dansk (læsning og skrivning) efter 2. klassetrin ikke svarer til folkeskolens trinmål, fordi skolen ikke lægger vægt på at udvikle elevernes læsefærdigheder allerede i 1. klasse. Til gengæld prioriterer skolen det talte sprog, litteratur og kommunikation desto højere på de små klassetrin, hvilket kommer til udtryk i større krav til elevens mundtlige udtryksfærdighed, evne til at udtrykke sig i dramatisk form, kendskab til sprogets poetiske funktion samt elevens viden om genrer, hovedindhold, tid, sted og handling i fortællinger og andre udtryksformer.

Nogle skoler anvender Fælles Mål for undervisningen i nogle fag, mens de har egne mål i andre fag eller faggrupper. Disse skoler kan naturligvis nøjes med at udarbejde egne mål for de fag, hvor Fælles Mål ikke anvendes. Et eksempel kan være, at skolens ideologi eller særlige profil inden for økologi, miljøbevidsthed eller naturbevarelse indebærer, at undervisningen i biologi skal lede frem mod slutmål, der for en dels vedkommende formuleres på en sådan måde, at slutmålene hver for sig bidrager til at styrke den anskuelse, som tager udgangspunkt i skolens værdigrundlag. Nogle slutmål kan samtidig tænkes at rumme elementer fra flere fag. Således kan både fysik/kemi og geografi tænkes at bidrage til slutmålene for undervisningen i biologi på en skole med en økologisk profil.

Et af slutmålene kunne således være: At undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at forholde sig til menneskers anvendelse af naturgrundlaget, og at den enkelte elev opnår viden om, hvordan man selv kan medvirke til en bæredygtig udvikling.

En skole, der vælger selv at formulere sine undervisningsplaner, del- og slutmål, har stadig mulighed for alene at beskrive på hvilke områder, den adskiller sig fra Fælles Mål. Om dette forekommer skolen at være en hensigtsmæssig praksis må igen bero på dens eget valg.

Spørgsmål C:

Ministeren bedes forklare, hvad der menes med svaret på spørgsmål 32, hvordan ændringsforslag nr. 1 i udvalgets betænkning har den anførte effekt, og hvad der er realitetsændringen i

en ændring fra: »..respekt for menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, herunder ligestilling mellem kønnene.« til: »..respekt for grundlæggende friheds- og menneskerettigheder, herunder ligestilling mellem kønnene.«

Svar:

Dette spørgsmål rummer tre delspørgsmål.

Der spørges først om, hvad der menes med svaret på spørgsmål 32.

Mit svar herpå er, at jeg med mit svar på spørgsmål 32 har søgt at gøre det klart for udvalget, at bemærkningen i lovforslaget om dekorumkrav (lovforslagets side 9, 1. spalte) alene er en præcisering af, at forslaget om at udbygge bestemmelsen om frihed og folkestyre kan få den virkning for nogle skoler, at skolens bestyrelse vil skulle indskærpe det gældende dekorumkrav til lærere og andre ansatte. En sådan indskærpelse vil der alene kunne være pligt til at foretage, hvis der kan være anledning til tvivl om, hvorvidt skolen i tilstrækkeligt omfang sikrer sig, at skolen lever op til kravet om at forberede eleverne til at leve i et samfund med frihed og folkestyre. Jeg forventer, at det kun i sjældne tilfælde vil blive aktuelt for en skoles bestyrelse at foretage en sådan indskærpelse.

Der spørges dernæst om, hvordan ændringsforslag nr. 1 i udvalgets betænkning har den anførte effekt.

Hertil kan jeg svare, at det med den i ændringsforslag nr. 1 foreslåede formulering præciseres, at kravet til skolerne om at forberede eleverne til at leve i et samfund med frihed og folkestyre er fokuseret på respekt for og forståelse af de grundlæggende friheds- og menneskerettigheder, jf. navnlig grundlovens kapitel VIII.

Formuleringen i § 1, nr. 3, i L 105 kunne give anledning til den misforståelse, at den forpligtede skolerne til at udvikle og styrke elevernes kendskab til og respekt for hele den detaljerede regulering på menneskeretsområdet, der har fundet sted i de senere år. Det gælder især den udfyldende regulering ved Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol.

Dette mener jeg, at vi opnår ved som i ændringsforslaget at knytte betegnelsen »grundlæggende« til såvel friheds-, som menneskerettigheder.

Endelig spørges om, hvad der er realitetsændringen i ændringsforslaget.

Hertil bemærkes, at forslaget alene er en tydeliggørelse. Der er ingen realitetsændring.

Spørgsmål D:

Hvordan kan den i spørgsmål C nævnte ændring udelukke Hitz-ub-Tahir og nazistiske bevægelser fra at starte skoler? Har de to nævnte bevægelser forsøgt at oprette skoler, og hvad siger det nuværende lovgrundlag om deres adgang til at gøre det?

Svar:

Det er hensigten med ændringsforslag nr. 1 at præcisere og udbygge, hvad det vil sige, at skolerne skal forberede eleverne til at leve i et samfund med frihed og folkestyre, idet det med den foreslåede tekst fastslås, at skolerne herudover skal udvikle og styrke elevernes kendskab til og respekt for grundlæggende friheds- og menneskerettigheder, herunder ligestilling mellem kønnene. For at modtage tilskud skal skolerne leve op til dette krav.

Denne klargøring af lovteksten med tilhørende bemærkninger har til formål bedre end hidtil at fastslå skolernes forpligtelser og dermed ministeriets grundlag for at håndhæve lovkravet.

Kravene til skolerne indebærer dels, at skolerne i deres vedtægter ikke må indbygge formålsbestemmelser med ekstremistisk tilsnit, dels at skolerne i deres hele virke skal leve op til bestemmelserne vedr. frihed og folkestyre og respekt for grundlæggende friheds- og menneskerettigheder og ikke må modarbejde disse grundlæggende rettigheder.

Mit mål er, at skolerne ikke med statstilskud skal kunne indoktrinere børnene til at bekæmpe demokrati og grundlæggende friheds- og menneskerettigheder. Foregår en sådan indoktrinering, vil skolen miste statstilskuddet.

Der spørges endvidere, om de to bevægelser – Hitz-ub-Tahir og nazistiske bevægelser – har forsøgt at oprette skoler.

Jeg kan hertil oplyse, at jeg ikke er bekendt med, at de nævnte bevægelser har forsøgt at oprette skoler. Ministeriet fik dog i 1999 en anmodning fra, Det Nationalsocialistiske Parti om at få tilsendt materiale til brug for anmeldelse af en fri grundskole, der ønsker tilskud efter loven

om friskoler og private grundskoler. Mere skete der ikke.

Jeg mener imidlertid, at vi med den udbygning af bestemmelsen som folkevalgte udviser rettidig omhu – og at det er der al mulig grund til at gøre.

Der spørges endeligt om, hvad det nuværende lovgrundlag siger om de to bevægelsers adgang til at starte en fri grundskole.

Jeg kan hertil svare, at den gældende bestemmelse, som blev indsat i 2002, helt kortfattet lyder således:

»Skolerne skal forberede eleverne til at leve i et samfund med frihed og folkestyre«.

I bemærkningerne til lovforslaget fra 2002 blev der imidlertid givet en længere redegørelse for, hvad lovændringen indebar. Det fremgik bl.a., at den foreslåede bestemmelse ikke udelukker, at en skole bygger på en grundholdning om, at manden er kvinden overlegen, hvis skolen i sin undervisning samtidig sikrer, at eleverne får kendskab til de principper for ligestilling mellem kønnene, som samfundet i øvrigt bygger på med henblik på, at eleverne vil kunne komme til at respektere dette. Jeg synes, at denne bemærkning kan skabe tvivl om retstilstanden, hvorfor jeg har ønsket den foreslåede den præciserende udbygning i ændringsforslaget til L 105.

Fire af udvalgets spørgsmål og undervisningsministerens svar herpå

Spørgsmålene og svarene er optrykt efter ønske fra RV og SF.

Spørgsmål 25:

I bemærkningerne til L 105 angives på side 7, 2. spalte, at der vil blive udarbejdet en vejledning til skolerne om udarbejdelse af slutmål, delmål og undervisningsplaner. Ministeren bedes angive detaljeringsniveauet for disse slutmål, delmål og undervisningsplaner, meget gerne i forhold til folkeskolens detaljeringsniveau.

Svar:

Det er med lovforslaget overladt til den enkelte frie skole at fastsætte og udarbejde egne slutmål, delmål og undervisningsplaner i overensstemmelse med skolens overbevisning og tilrettelæggelse af undervisningen.

Der er fra ministeriets side ikke nogen forventning om en bestemt form eller et bestemt omfang af slutmål, delmål og undervisningsplaner, og det er dermed heller ikke lovforslagets intention, at disse mål og planer skal have et omfang svarende til Fælles Mål. Men de skal have en udformning, der gør det muligt at vurdere dem sammenholdt med de slut- og trinmål, der gælder for folkeskolen. Herudover skal det være muligt at vurdere, om undervisningsplan og delmål er beskrevet på en sådan måde og med et sådant indhold, at det kan dokumenteres, at skolen med sin undervisning både agter at lede og vil kunne lede frem mod de af skolen fastsatte slutmål.

Jeg henviser i øvrigt til de ændringsforslag til lovforslaget, som jeg har fremsat i dag, og hvori det foreslås, at antallet af fag, hvori der skal fastsættes delmål, reduceres til dansk, regning/matematik, engelsk, geografi, biologi og fysik/kemi. Samtidig præciseres det med bemærkningerne til ændringsforslaget, at skolerne vil kunne nøjes med overordnede og mere principielle beskrivelser af, hvorledes undervisningen afviger fra kravene til undervisningen i folkeskolen, og at det ikke er et krav, at en skoles undervisningsplaner og slut- og delmål skal have en detaljeringsgrad i samme omfang som i folkeskolen.

Vælger en fri grundskole at følge Fælles Mål i et fag eller emne, skal den ikke udarbejde egne slutmål og delmål. Vælger en fri grundskole at anvende de vejledende læseplaner for folkeskolen, skal den ikke udarbejde egne undervisningsplaner.

Jeg vil lægge op til, at udarbejdelsen af den omtalte vejledning sker i et samarbejde med skoleforeningerne.

Spørgsmål 26:

Ministeren bedes give et eksempel på en acceptabel fastsættelse af slutmål, delmål og undervisningsplaner i en fri skole i forhold til det gældende i folkeskolen.

Svar:

Det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, at slutmål, delmål og undervisningsplaner, skal have en sådan udformning, at det er muligt at vurdere dem sammenholdt med de slut- og trinmål, der gælder for folkeskolen. Herudover skal det være muligt at vurdere, om undervisningsplaner og delmål er beskrevet på en sådan måde og med et sådant indhold, at det dokumenteres, at skolen med sin undervisning både agter at lede og vil kunne lede frem mod de af skolen fastsatte slutmål.

Jeg henviser i øvrigt til de ændringsforslag til lovforslaget, som jeg har fremsat i dag, og hvori det foreslås, at antallet af fag, hvori der skal fastsættes delmål, reduceres til dansk, regning/matematik, engelsk, geografi, biologi og fysik/kemi. Samtidig præciseres det med bemærkningerne til ændringsforslaget, at skolerne vil kunne nøjes med overordnede og mere principielle beskrivelser af, hvorledes undervisningen afviger fra kravene til undervisningen i folkeskolen, og at det ikke er et krav, at en skoles undervisningsplaner og slut- og delmål skal have en detaljeringsgrad i samme omfang som i folkeskolen.

Det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, at Undervisningsministeriet vil udarbejde en vejledning til skolerne om udarbejdelse af slutmål, delmål og undervisningsplaner.

Spørgsmål 27:

Hvilke krav til evalueringer vil ministeren fastsætte med henblik på den lovpligtige offentliggørelse på internettet, hvis skolens evalueringer er af kvalitativ karakter, f.eks. i form af mundtlige dialoger eller længere skriftlige udsagn om den enkelte elev?

Svar:

Forslaget indeholder ikke formkrav til skolerens offentliggørelse af evaluering og opfølgningsplan på skolens hjemmeside på internettet. Den foreslåede pligt til offentliggørelse indebærer dog, at skolerne skal præsentere evalueringer og opfølgningsplaner på en sådan måde, at forældre, tilsynsførende og andre interesserede nemt og overskueligt vil kunne få indsigt i skolens virksomhed.

Forslaget om, at skolerne skal offentliggøre evalueringer og opfølgningsplan på skolens hjemmeside på internettet, vedrører alene offentliggørelse af evalueringen af skolens samlede undervisning og af opfølgningsplanen for denne evaluering, jf. lovforslagets nr. 4, § 1 b, stk. 3. Evaluering af enkelte elever indgår ikke heri.

Kravet om evaluering af den enkelte elevs udbytte af undervisningen fremgår af lovforslagets

§ 1, nr. 4 (§ 1 b, stk. 2), og evalueringen kan indgå i skolens underretning af elev og forældre om sit syn på elevens udbytte af undervisningen. En sådan evaluering af den enkelte elevs udbytte af undervisningen skal ikke offentliggøres.

Spørgsmål 31:

Ministerens bedes give eksempler på, hvad det er for fundamentalistiske eller ekstremistiske handlinger, det skal sikres ikke kan finde sted på eller fra en fri grundskole, jf. bemærkningerne side 9, 1. spalte.

Svar:

Med L 105 sikres eksempelvis, at ekstremistiske bevægelse som f.eks. Hitzb-ut-Tahrir og nationalsocialister ikke kan drive en fri grundskole, og de kan ej heller bruge skolen som platform til udbredelse af deres synspunkter, hvervning af medlemmer m.v. Det er især sigtet med lovforslagets formulering af bestemmelsen om skolerens forpligtelse til at forberede eleverne til at leve i et samfund med frihed og folkestyre at tydeliggøre, at der ikke med statstilskud efter fri-skoleloven skal kunne etableres og drives en fri grundskole, der bygger på sådanne grundholdninger.